

Л.Є. ПАНЧЕНКО. МЕТОДИ І ЗАСОБИ СУЧАСНОЇ МИРОТВОРЧОСТІ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЇХ РОЗВИТКУ

Досліджуються методи і засоби сучасної миротворчої діяльності в еволюційній динаміці; наводяться погляди науковців стосовно класифікації типів миротворчої діяльності; аналізується роль та значення Статуту Ліги Націй, Статуту ООН та інших міжнародних конвенцій відносно вдосконалення нормативного регулювання зазначеної діяльності; приводяться основні тенденції розвитку миротворчості.

Ключові слова: миротворчість, превентивна дипломатія, встановлення миру, сприяння миру, підтримання миру, примушення до миру.

Исследуются методы и способы современного миротворчества в эволюционной динамике; приводит идеи ученых-теоретиков относительно классификации типологии миротворческой деятельности; анализируется роль и значение Устава Лиги Наций, Устава ООН и других международных конвенций относительно совершенствования нормативного регулирования упомянутой деятельности; указываются основные тенденции развития миротворчества.

Ключевые слова: миротворчество, превентивная дипломатия, установление мира, способствование миру, поддержание мира, принуждение к миру.

The author researches the ways and methods of contemporary peacemaking in the evolution dynamics, gives famous scientists' concepts as for the classification of peacemaking types, analyses the importance of Charter of the League of Nations, UN Charter and other international conventions relating to the improvement of norm regulation peacekeeping activity, points out fundamental tendencies of the peacemaking development.

Key words: measures to maintain international peace and security, peacemaking, preventive diplomacy, peacebuilding, peacekeeping, peace-enforcement.

У світі склалася ситуація, при якій простежуються певні тенденції врегулювання конфліктів як несилowymi методами, шляхом застосування певних міжнародно-правових норм, так і із застосуванням силового впливу. В цих умовах головним раціональним інструментом вирішення спорів є система сучасної миротворчості, яка охоплює широкий спектр засобів: міжнародно-правові засоби, договірно-правова система та комплексні засоби миротворчості, ініційовані міжнародними та регіональними організаціями, які фактично за своєю суттю націлені на впровадження і закріплення концепції миру. Потрібно відмітити, що стрімкого характеру спроби щодо реалізації концепції миру глобального масштабу набули під час Гаазьких конференцій, результатом яких стали Конвенції про мирне вирішення міжнародних зіткнень 1899 та 1907 років. Тим не менш згадані Конвенції допускали правомірність застосування збройної сили в міжнародних відносинах, таким чином не надаючи обов'язкового характеру мирним засобам. Ст. 2 Гаазької конвенції про мирне вирішення міжнародних зіткнень 1907 року встановлювала, що у випадку спору сторони погоджувалися «перш ніж вдатися до зброї, звертатися, *наскільки дозволять обставини*, до добрих послуг, або посередництву однієї або декількох дружніх Держав»¹. Таким чином, сторони самостійно встановлювали межі застереження «наскільки дозволять обставини», до того ж не існувало жодного контролю над зростанням політичного, економічного та військового примусу, що *a priori* переростало у війну. Між тим,

© ПАНЧЕНКО Людмила Євгенівна – здобувач Київського університету права НАН України

рішення Гаазьких конференцій стали підвалинами створення Ліги Націй – організації, завданням якої було забезпечити посередницьку, примирну і дипломатичну діяльність в якості інструментів вирішення потенціальних міжнародних конфліктів та міцного аргументу проти війни. Але на практиці викоринювання війни не реалізувалося – Статут Ліги Націй 1919 року не містив чітко сформульованого принципу мирного врегулювання спорів та допускав війну як законного засобу їх вирішення².

Якщо досліджувати еволюцію створення і закріплення ідеї миротворчості, потрібно згадати Паризький договір 1928 року про відмову від війни в якості знаряддя національної політики (Пакт Бріана-Келлога). Ст. 2 вищезгаданого Пакту фіксує: «Високі Договірні Сторони визнають, що способи врегулювання чи вирішення усіх спорів чи конфліктів, які можуть виникнути між ними, якого б характеру чи якого б походження вони не були, повинні завжди обиратися серед мирних засобів»³. Таким чином, Паризький договір, а згодом і Статут ООН, надали принципу мирного вирішення спорів і конфліктів нової юридичної сили як базисного імперативного принципу міжнародного права і миротворчості. Зокрема, Статут ООН зобов'язав держави врегулювати спори та конфлікти на основі міжнародного права та справедливості⁴. Стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН роз'яснює положення «врегулювання спорів та конфліктів на основі міжнародного права» – це застосування 1. міжнародних конвенцій, як загальних, так і спеціальних, які встановлюють правила, визнані конфліктуючими сторонами; 2. міжнародних звичаїв як доказ всезагальної практики, визнаної в якості правової норми; 3. загальних принципів права; 4. судових рішень і доктрин найбільш кваліфікованих спеціалістів з публічного права різних націй в якості допоміжного засобу для визначення правових норм⁵.

Суттєве значення для формування договірно-правової бази сучасної миротворчості мало прийняття Генеральної Асамблеї ООН в 1982 році Манільської декларації про мирне вирішення міжнародних спорів⁶ та в 1988 році – Декларації про попередження та усунення спорів та ситуацій, які загрожуватимуть мінародному миру та безпеці, та про роль ООН в цій сфері⁷. Як бачимо, прийняття цих міжнародних документів свідчить про підвищення ролі ООН та її інститутів, що зумовило зміни в підході до концепції миротворчості, які мали місце на початку 90-х років ХХ століття в світі⁸.

Методи сучасної миротворчості закріплені в ст. 33 Статуту ООН, відповідно до якої держави, які є учасниками певного спору, який загрожує міжнародному миру та безпеці, повинні, перш за все, намагатися вирішити спір шляхом «переговорів, розслідування, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних органів чи угодами або іншими мирними засобами на свій вибір»⁹.

Таким чином, переходимо до розгляду *міжнародно-правових та договірно-правових засобів* миротворчої діяльності, серед яких найбільш гнучким та ефективним засобом врегулювання конфліктів є *переговори*, який закріплений в Гаазькій конвенції 1907 року, Статуті ООН (п.1 ст.33) та в інших міжнародно-правових актах та угодах, які регулюють питання вирішення міжнародних конфліктів. Власне, переговори – це спосіб вирішення питань, що виникають у відносинах між суб'єктами міжнародного права під час безпосереднього контакту уповноважених осіб відповідних зацікавлених суб'єктів міжнародного права¹⁰. Саме на цей засіб миротворчості звертає увагу шведський дослідник Т. Гебрехан. Він

стверджує, що природа переговорів дозволяє оцінювати їх в якості «засобів мирної взаємодії суверених держав, метода уникнення серйозних конфліктів, які виникають як результат зіткнення їх політичних та економічних інтересів, засобів досягнення взаємоприйняттого виходу з них, яке задовольнить відповідні сторони»¹¹.

Процедура розслідування має місце, коли держави-учасниці конфлікту не мають єдиного погляду на причини або обставини певного конфлікту. Такий спосіб врегулювання спору реалізується комісією з розслідування, яка створюється сторонами на паритетній основі і завершується складанням доклада.

Процедура примирення має на меті не стільки розслідування фактичних обставин конфлікту, а, перш за все, розробку і оформлення конкретних рекомендацій (які носять факультативний характер) конфліктуючим сторонам. І саме на примирну комісію покладаються відповідні функції, діяльність та порядок створення якої регулюються Актом про мирне врегулювання міжнародних спорів 1949 року (ст. 52, 53, 132, 149)¹².

Посередництво характеризується третьостороннім впливом на існуючий спір, регламентація якого затверджена в Гаазьких конвенціях про мирне врегулювання спорів 1907 року¹³. «Процес керівництва конфліктом, в якому конфліктуючі сторони прагнуть допомоги або згоди на її отримання від індивідуума, групи, держави або організації для врегулювання конфлікту і вирішення їх протиріччя без звернення до фізичної сили або до влади закону», – таким чином трактується міжнародне посередництво представниками європейських дослідників з цього питання¹⁴. Але навіть його універсальний характер не надає цьому способу вирішення спору (як і будь-якому іншому міжнародному засобу миротворчості) можливості бути ефективним в кожному випадку, оскільки інтенсивність конфлікту, його тривалість, комплексність причин і проблематики, характер зіткнення тощо визначають межі ефективності того чи іншого механізму досягнення миру, а, відповідно, і практичну доцільність використання кожного окремого виду.

Наступним засобом миротворчості, який буде розглянутий нами, є *судовий розгляд*. Основним судовим органом міжнародного співтовариства є Міжнародний Суд ООН, який є правонаступником Постійної палати міжнародного правосуддя, Статут якого був прийнятий Зборами Ліги Націй в 1920 році. В 1946 році діяльність Постійної Палати припинилася. Важливим етапом еволюції судового розгляду, як механізму врегулювання міжнародних спорів, було прийняття в 1998 році Статуту Міжнародного кримінального суду, який отримав наступну юрисдикцію: виявлення геноцидів, військових злочинів, злочинів проти людства і актів агресії, особливо серйозних злочинів міжнародного масштабу.

Потрібно наголосити, що ефективність функціонування системи міжнародно-правових норм матеріального і процесуального характеру повинна бути забезпечена належним правозастосуванням та прогресивним розвитком вказаних норм з урахуванням специфіки сучасного етапу розвитку міжнародних відносин, який потребує нового політико-правового підходу до гарантування міжнародного миру та безпеки¹⁵.

Перейдемо безпосередньо до розгляду *комплексних засобів миротворчості*. Комплексні засоби миротворчості ООН стали використовувати в безпрецедентних масштабах під час здійснення превентивної дипломатії і діяльності з підтримання миру. Виявляється очевидною необхідність задіяння миротворчих інструментів переважно в ненасильницькому режимі, а поєднання стимулюючих та

примусових методів допускається лише у виняткових випадках. Правову основу врегулювання конфліктів в значній мірі забезпечують Резолюції ООН, які беруть свій початок зі Статуту ООН. Сучасна система засобів мироворчості базується на ідеї тісної координації політичних і військових заходів, нарощування міжнародним співтовариством своїх можливостей стосовно участі у врегулюванні конфліктів, використовуючи комплексний підхід, спираючись на міжнародне право.

Виходячи з цілей миротворчих операцій, застосування чи незастосування військової сили і завдань, які можуть покладатися на залучені миротворчі контингенти, існують декілька підходів до класифікації миротворчих операцій. В підтвердження цього можна привести вислови колишнього Генерального Секретаря ООН Бутроса Галі: «...для досягнення успіху і відображення мінливих потреб спільноти держав змушені весь час винаходити нові засоби для здійснення операцій з підтримання миру...сьогодні маємо стільки видів операцій з підтримання миру, скільки і видів конфліктів»¹⁶. Проводити будь-яку систематизацію в питанні класифікації тим більше проблематично, що відмінність між миротворчими силами, практика застосування яких отримала поширення після 1956 року та військовими операціями, передбаченими Розділом VII Статуту ООН, поступово стирається. Принципова різниця полягає в тому, що миротворча операція передбачає згоду держав, яких стосується розгортання сил на їх території, тоді як операція відповідно до Розділу VII є примусовою, здійснюється в односторонньому порядку Об'єднаними Націями в дусі системи, яка була створена авторами Статуту¹⁷.

Наприклад, В.М. Репецкий та В.М. Лисик з огляду на викладене вище поділяють операції ООН на три категорії: 1) *операції, спрямовані на підтримання миру*, в яких сили ООН уповноважені брати участь у військових діях; 2) *операції, призначені для мироворчості* або подібних цілей, при проведенні яких сили ООН залучаються до військових дій з іншим організованими збройними силами; 3) *операції, призначені для мироворчості* або подібних цілей, під час проведення яких може існувати право на застосування сили з метою самозахисту, хоча й воно прямо не передбачене Статутом ООН¹⁸.

Є.Б. Павлова дотримується наступних поглядів щодо класифікації типів операцій з підтримання миру, виокремлюючи *превентивну дипломатію, традиційне підтримання миру* (traditional peacekeeping), *розширене підтримання миру* (expanded peacekeeping), *примушення до миру* (peace enforcement), *гуманітарні місії* (humanitarian missions), *постконфліктне миробудівництво* (post-conflict peacebuilding), поєднуючи все це під грифом «миротворчість» (peacemaking). В деяких випадках, стверджує вона, до цієї типології включають також превентивні заходи. Потрібно відмітити, що провести розмежувальну лінію між цими типами місій важко, як і визначати той момент, коли один тип змінюється іншим¹⁹.

Найбільш оптимальною є класифікація, що відповідає практичній діяльності ООН, і яка була офіційно заявлена в доповіді «Порядок денний миру» 1982 року і в подальшому підтверджена цілим рядом інших офіційних документів ООН. Відповідно до визначеного підходу виокремлюють п'ять основних типів миротворчої діяльності: *превентивна дипломатія, встановлення миру, сприяння миру, підтримання миру і примушення до миру*²⁰. З метою більш детального вивчення кожного типу мироворчості розглянемо їх в межах запропонованої класифікації і послідовності. **Превентивна дипломатія** – це політична діяльність різних

інститутів ООН і регіональних організацій щодо здійснення дипломатичних заходів, спрямованих на виявлення регіонів потенційної небезпеки та попередження військових дій і актів агресії; якщо конфлікт вже має місце, – прийняття негайних заходів щодо його стримування та подолання першопричин. В межах превентивної дипломатії, відповідно до концепції, викладеної в доповіді Генерального секретаря ООН, можуть брати участь і збройні сили. Концепція передбачає можливість превентивного розгортання сил ООН і в багатьох випадках створення демілітаризованих зон. Разом з тим превентивне розгортання за характером своїх дій і завдань, які ставляться перед військовими контингентами, багато в чому схожі з аналогічними діями і завданнями, які здійснюються в межах миротворчих операцій з підтримання миру. Тому часто серед деяких експертів існують розбіжності, коли одні фахівці превентивне розгортання військових сил відносять виключно до миротворчих операцій з підтримання миру. Під час превентивної дипломатії здійснюється аналіз глобальних тенденцій, подій, фактів та конфліктологічного моніторингу, що є необхідним інструментом для своєчасної локалізації певної кризи. Для попередження різного характеру загроз людству ООН має цілий ряд відповідних департаментів, які здійснюють певну координаційну роботу між собою (відділ гуманітарних справ, політичних справ, розмінування та операцій з підтримання миру). Мета координації – не тільки забезпечення обміну інформації, але і здійснення спільного аналізу показників попередження та можливих варіантів превентивних дій²¹. Відповідно до практики ООН складовими елементами превентивної дипломатії є розгортання, що охоплює розгортання гуманітарної допомоги, військового, поліцейського або цивільного персоналу та безпосередньо превентивне розгортання військ.

Встановлення миру – здійснення дій, які сприяють відновленню національних інститутів, державних структур та інфраструктури, зруйнованих в ході зіткнень, громадянських війн, або створення взаємовигідних зв'язків між країнами з метою примушення ворогуючих сторін припинити збройну боротьбу та відмовитися від насильницьких дій, а також уникнення рецидивів конфлікту²². Фактично, це дії з виявлення і підтримання структур, які будуть сприяти зміцненню миру. Об'єктивно залучені до дій з встановлення миру контингенти не можуть у всіх випадках дотримуватися нейтралітету. Вони повинні бути готові до застосування військової сили для встановлення порядку, роз'єднання ворогуючих сторін і створення умов, які сприяють підтриманню цивільного порядку і дисципліни.

Сприяння миру – процедура врегулювання розбіжностей і вирішення проблем, які призводять до конфліктної ситуації, шляхом дипломатії, посередництва, переговорів або інших форм мирного врегулювання²³. Із зміною характеру проведених миротворчих операцій, які, в силу необхідності підвищення їх загальної ефективності, все частіше мають комплексний характер, що передбачає поєднання військових, політичних та дипломатичних заходів для врегулювання конфлікту. Сприяння миру дуже рідко застосовується як самостійний вид миротворчої діяльності, його часто розглядають як складову частину миротворчих операцій, які відносять до категорій або підтримання миру, або примушення до миру, тобто дії переважно з використанням збройних сил.

Підтримання миру – процес ведення незбройних військових операцій (крім випадків, коли необхідна самооборона), які проводяться за згодою воюючих сторін зовнішніми силами і призначені для контролю і сприяння укладенню миру. Операції з підтримання миру здійснюються в підтримку дипломатичних зусиль

щодо збереження миру в районах потенційних конфліктів. Вони не дають поширитися кризі у відносинах між ворогуючими сторонами і потребують згоди на їх проведення з боку всіх сторін²⁴. Ці операції проводяться після проведення переговорів, які встановлюють мандат сил з підтримання миру. Як правило, в ньому визначається склад та вид сил, які надаються кожною країною-учасницею, а також фіксуються строки і умови присутності військ або виконання ними своїх завдань, а також чітко перелічуються функції. Зокрема, в Польовому Статуті США FM 100-23 «Миротворчі операції» закріплено, що сили з підтримання миру своєю фізичною присутністю в найбільш напружених районах попереджають застосування насилля; вони ведуть збір інформації з використанням постів спостереження, шляхом патрулювання і повітряної розвідки тощо²⁵.

Примушення до миру – форма збройного військового втручання або його погрози з метою примусити учасників конфлікту погодитися з міжнародними санкціями. Основоположним принципом є допуск та навіть міжнародне «виправдання» втручання, в т.ч. збройного, у внутрішні справи країн, де порушуються права людини й право націй на самовизначення, оскільки, як вважають деякі політологи, в сучасній ситуації головну загрозу миру і стабільності несуть внутрішні конфлікти, а не зовнішні фактори²⁶. Потрібно відмітити, що саме цей спосіб миротворчої діяльності з'явився пізніше інших в офіційних документах ООН, що було зумовлено позицією розвинених країн Європи та США (використання або загроза застосування сили для досягнення військово-політичних цілей). Завдання, які стоять перед військовими формуваннями, є: захист території та/або населення від актів агресії; ізоляція території або певної групи людей та обмеження їх контактів із зовнішнім світом; моніторинг за розвитком ситуації, яка склалася, а також зібрання та аналіз інформації; забезпечення або надання допомоги в забезпеченні основних потреб сторін, які є втягнутими у конфлікт; примушення однієї або декількох протидіючих сторін до припинення насильницьких дій, укладення мирної угоди між собою або з діючим урядом²⁷.

Взагалі ж миротворча діяльність за своє суттєво і призначенням несе виконання цілого ряду завдань і функцій, серед яких: спостереження і контроль за дотриманням умов перемир'я та припинення вогню; превентивне введення військ в район потенційного конфлікту; розведення сил протидіючих сторін і моніторинг за дотриманням умов перемир'я; підтримання та відновлення порядку та стабільності; забезпечення гуманітарної допомоги; гарантування права проходу, введення обмеження щодо пересування; встановлення заборонених зон та контроль над ними; введення і контроль за дотриманням режиму санкцій; примусове роз'єднання воюючих сторін²⁸. Всі ці завдання вирішуються в ході миротворчих операцій, або їх вирішення виявляється вельми ймовірним в миротворчих операціях. Проте, як демонструє практика, рішення деяких з цих завдань потребує дуже ретельного аналізу планів реалізації операцій та комплексного й збалансованого підходу.

Механізм миротворчих операцій ООН в 80-90 рр. XX століття зазнав певної трансформації, що демонструють наступні основні тенденції миротворчої діяльності: 1. Збільшення масштабів втручання, кількості паралельно проведених операцій та представлених країн-учасниць, розмірів та численності наданих контингентів; 2. Перехід від втручання в міждержавні конфлікти, що було характерним в 40-70 рр., до більш частого втручання у неміжнародні, внутрішні конфлікти; 3. Зростання кількості операцій, які здійснюють регіональні організації. Часто

мають місце випадки передання повноважень (у військовій та політичній сферах) та відповідальності від ООН до інших організацій чи коаліцій; 4. Відсутність чіткої межі між операціями з підтримання миру і операціями з встановлення чи примушення до миру. Зростає кількість елементів примусових дій, залучення важкого озброєння, техніки, авіації, засобів розвідки тощо; 5. Використання силових засобів миротворчими контингентами не тільки у випадках самооборони, але і для демонстрації сили; 6. Делегування військовим контингентам дипломатичних та політичних повноважень. Військова стадія миротворчих операцій виконується швидше, ніж дипломатичне врегулювання, проте збройні миротворчі сили залишаються і після завершення своїх функцій задля забезпечення стабілізації ситуації; 7. Відмова від практики 60-80 рр., відповідно до якої постійні члени Ради Безпеки ООН не мали права приймати участь в миротворчих операціях, і перехід до практики активної участі таких держав в миротворчих операціях²⁹; 8. Комплексність заходів, які застосовуються під час проведення певної миротворчої операції: від превентивних заходів і санкцій до постконфліктного встановлення державних структур чи проведення виборів під міжнародним наглядом.

Крім того, в 1993-1994 роках безпрецедентного піку досягла миротворчість ООН - і відносно масштабів розгорнутих в різних районах планети операцій ООН з підтримання миру, і відносно кількості задіяного персоналу ООН, чисельність якого на той час наближалась до 80 тис. осіб. Причому в числі найперших поставальників військових контингентів для ООН поряд з традиційними учасниками миротворчих операцій – члени «п'ятірки», в т.ч. Росія, Франція, Англія і США (превентивне розгортання в Македонії), – були інші західноєвропейські держави³⁰.

З огляду на практичний бік діяльності ООН, В.В. Алешин наголошує на певні акценти, які простежуються в миротворчій діяльності, зокрема: операції все частіше починаються при наявності звернень не всіх, а лише деяких з конфліктуючих сторін; практика дій з встановлення миру із застосуванням збройних заходів починає переважати над практикою традиційного підтримання вже досягнутого миру; міжнародні контингенти (особливо НАТО в колишній Югославії) починають використовувати більш важке озброєння; військові контингенти починають на місцях брати на себе функції оперативного аналізу ситуації, співвідношення сил сторін (в т.ч. політичних), посередництва, змішуючи політичне та військове втручання в ситуацію³¹.

Важливо відмітити, що попри те, що Статутом ООН закріплено положення, відповідно до якого миротворчі операції повинні здійснюватися під командуванням і контролем ООН³², з 1990 року склалася інша тенденція. Більшість операцій здійснювалися під певним національним керівництвом. Наприклад, у корейському конфлікті Рада Безпеки делегувала США повноваження контролювати від імені ООН всі сили, що брали участь у військових силах.

Отже, природа миротворчих операцій особливо за останнє десятиліття зазнала суттєвих змін. Попередні моделі миротворчості вже не відповідають реаліям нового часу, оскільки сучасні операції з врегулювання регіональних конфліктів не є в повній мірі ані військовими операціями, ані операціями поліцейського типу, а скоріше за все являють собою їх комбінацію. В ООН активно ведеться розробка нових підходів до формування військових контингентів для виконання миротворчих завдань. Внесена пропозиція по формуванню постійного військового контин-

генту – сил швидкого реагування. Крім того, робляться спроби певних сил в виконавчих структурах ООН і навіть деяких постійних членів Ради Безпеки вивести подібні сили з-під безпосереднього управління Ради Безпеки, підпорядкувавши їх Генеральному Секретарю ООН³³.

Існує також ідея створення в структурі ООН збройного контингенту «резервних сил», існування якого буде ґрунтуватися на угоді з державами-членами ООН, які надають війська, ресурси та технічне обладнання в обумовлені строки (7-14 днів). Важливим моментом в новій концепції є те, що у випадку її прийняття, суттєво підвищиться роль Генерального Секретаря та виконавчих структур ООН, оскільки за Генеральним Секретарем закріплюється право на вибір військових контингентів серед тих, які входять в склад «резервних сил». Такі нові заходи в системі миротворчої діяльності неодмінно вдосконалили та покращили механізм реагування світу на непередбачені політичні ситуації.

Для міжнародного співтовариства операції Організації Об'єднаних Націй з підтримання миру можуть стати свідченням мобілізації міжнародних зусиль, які демонструють сторонам, що міжнародне співтовариство об'єдналося для забезпечення миру, що воно здатне обмежити розповсюдження альянсів та союзів, що їм протистоять й спроможних посилити конфлікти, а також те, що прийняття заходів з контролю і врегулювання конфліктів призведе до ефективної діяльності в гуманітарній, фінансовій та політичній сферах. Велика кількість конфліктних ситуацій в світі потребує індивідуального підходу до кожної з них при плануванні та проведенні миротворчих операцій. Швидка зміна обстановки в світі потребує своєчасної зміни і вдосконалення способів і методів здійснення такої діяльності. Їх ефективність та якість проведення в майбутньому головним чином буде залежати від того, чи буде світове співтовариство демонструвати єдність у поглядах і завданнях, а також рішучість в діях щодо забезпечення всезагального миру та безпеки як в доктринальному відношенні, так і в практичній діяльності.

1. Гаазька Конвенція про мирне врегулювання спорів 1907 р. – Режим доступу: www.un.org 2. Статут Ліги Націй 1919 р. – Режим доступу: www.istoric.ru 3. *Пакт Бріана-Келлога*: Договір про відмову від війни в якості зняряддя національної політики від 27.08.1928 року. – Режим доступу: www.archiv.inpravo.ru 4. Статут Організації Об'єднаних Націй 1948 р. – режим доступу: www.un.org 5. Статут Міжнародного суду ООН. – Режим доступу: www.un.org 6. Манільська декларація про мирне вирішення міжнародних спорів, затверджена Резолюцією 37/10 Генеральної Асамблеї ООН від 15.11.1982 р. – Режим доступу: www.un.org 7. Декларація про попередження та усунення спорів і ситуацій, які можуть загрожувати міжнародному миру та безпеці, та про роль ООН в цій сфері, затверджена резолюцією 43/51 Генеральної Асамблеї ООН від 05.12.1988 р. – Режим доступу: www.un.org 8. Мовчан А.П. Международный правопорядок. – М.: Российская академия наук. Институт государства и права, 1996. – С. 29. 9. Статут Організації Об'єднаних Націй 1948 р. – Режим доступу: www.un.org 10. Мацко А.С. Міжнародне право: навч. посіб. – 2-ге вид. стереотип. – К.: МАУП, 2003. – С. 133. 11. Димитров Н.Н. Международно-правовая природа и сущность современного миротворчества // Государство и право. – 2008. – № 8. – С. 48. 12. Акт про мирне врегулювання міжнародних спорів 1949 р. – Режим доступу: www.un.org 13. Гаазька Конвенція про мирне врегулювання спорів 1907 р. – Режим доступу: www.un.org 14. Alain Caille: Peace and democracy. – Режим доступу: www.medialaw.ru 15. Димитров Н.Н. Цит. робота. – С. 54. 16. Декларація тисячоліття, затверджена резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 року. – Режим доступу: www.un.org 17. Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле. Международное публичное право: В

2-х т. Т.2: Кн. 3.: Международные отношения. / Пер. с фр. – К.: Сфера, 2001. – С. 172. **18.** Репецкий В.М., Лисик В.М. Міжнародне гуманітарне право: Підручник. – К.: Знання, 2007. – С. 276. **19.** Павлова Е.Б. Миротворчество в современном мире: теория и практика. Учебно-метод. пособ. – Режим доступа: www.office.sir.edu. **20.** Доклад Генерального Секретаря ООН «Порядок денний миру» 1982 р. (A/47/277 - S24III). – Режим доступа: www.un.org. **21.** *Towards a Global Culture of Peace.* II International Forum on the Culture Of Peace: Manila, Philippines, November, 1995. **22.** Димитров Н.Н. Цит. робота. – С. 54. **23.** *Towards a Global Culture of Peace.* II International Forum on the Culture Of Peace: Manila, Philippines, November, 1995. **24.** Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле. Цит. робота. – С. 170. **25.** *The economics of Peace and Security Journal* Vol.1, No. 2 (2006). – Режим доступа: www.epsjournal.org.uk. **26.** Alain Caille: Peace and democracy. – Режим доступа: www.medialaw.ru. **27.** Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Алэн Пелле. Цит. робота. – С. 174. **28.** Павлова Е.Б. Цит. робота. **29.** Статут Організації Об'єднаних Націй 1948 р. – Режим доступа: www.un.org. **30.** Дмитрієв А.І. Міжнародне гуманітарне право: основи концепції. – К.: Логос, Фахівець, 1999. – С. 104. **31.** Аleshin В.В. Особенности вооруженного конфликта немеждународного характера (теоретико-правовой анализ) // Государство и право. – 2006. – № 2. – С. 103. **32.** Статут Організації Об'єднаних Націй 1948 р. – Режим доступа: www.un.org. **33.** Декларація тисячоліття, затверджена резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 року. – Режим доступа: www.un.org.